Корешников Федір Юрійович,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти;
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ІНВЕСТИЦІЙНА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ У ВИСОКОВОЛАТИЛЬНИХ РИНКОВИХ СЕРЕДОВИЩАХ

У класичній теорії портфельного інвестування вже з робіт Марковіца закладено твердження, що комбінація активів із неповною кореляцією дозволяє знизити загальну дисперсію портфеля (variance) порівняно з окремими активами. Проте в умовах високої волатильності, системних шоків і кореляційних збоїв цей механізм потребує суттєвих методичних удосконалень. Сам факт того, що активи можуть змінювати свої кореляційні властивості в кризові моменти, ставить під сумнів ефективність традиційної диверсифікації у «спокійних» режимах. У цей момент інвестиційна диверсифікація має стати динамічною, адаптивною, із врахуванням поведінкових, макроризиків та інституційних шоків [1].

Перший виклик – це кореляційна нестабільність між активами в стресових подіях. Навіть якщо протягом більшості часових проміжків два активи демонструють слабку або негативну кореляцію, під час криз їх кореляція здатна зростати, що знижує диверсифікаційний ефект. Антон Інман та Джаред Кізер у роботі «The Death of Diversification Has Been Greatly Exaggerated» акцентують увагу, що інвестори часто переоцінюють міцність диверсифікації, адже не враховують, що кореляції активів зростають у кризові моменти, послаблюючи захисну функцію портфеля.

Таким чином, стратегічні рішення щодо розподілу активів мають враховувати сценарні змінні кореляцій та модель «реактивної кореляції». Наприклад, у портфельному оптимізаторі можна вбудовувати “stress-correlation ramps” – збільшення кореляцій у стресових сценаріях – та адаптувати ваги активів у «режимі шоку».

Другий аспект – системний ризик, який не піддається диверсифікації. Навіть добре диверсифікований портфель може постраждати, якщо весь ринок або фінансовий сектор зазнають загального негативного шоку. У праці Busse, Dacorogna та Kratz «The impact of systemic risk on the diversification benefits of a risk portfolio» показано, що наявність навіть малих імовірностей системного ризику апріорі додає невід’ємний «недиверсифікований компонент» до дисперсії портфеля, який не можна усунути простою комбінацією активів.

Це змушує інвесторів впроваджувати альтернативні стратегії хеджування: наприклад, використання опціонів, кредитних дефолтних свопів (CDS) або захисних інструментів із негативним кореляційним профілем. JPMorgan, аналізуючи підходи опціонного хеджування, показує, що опціонні стратегії дозволяють «торгувати» волатильністю – змінюючи експозицію під час піків ризику, знижуючи загальне коливання портфеля.

Третій вимір – вибір виду диверсифікації: за класами активів, факторами, секторами чи навіть за географією. Секторна диверсифікація лишається актуальною, особливо коли економічні цикли впливають неоднаково на індустрії. Наприклад, у дослідженні «The benefits of sectoral diversification for investors with different risk perceptions» показано, що при інтегрованому підході до диверсифікації як усередині секторів, так і між ними, можна краще «згладжувати» падіння конкретної галузі, особливо для ризикоролівних інвесторів.

Але в умовах глобалізації географічна диверсифікація також дає ефект, зокрема через зниження політичного або економічного ризику країни, як показано в дослідженнях міжнародних портфелів (наприклад, «What explains the benefits of international portfolio diversification?»).

Четверта проблема – оптимальна масштабність диверсифікації. Існує межа, за якою додаткові активи вже не дають значного зменшення волатильності. Наприклад, дослідження «Peak Diversification» показує, що при збільшенні портфеля з 10 до 40 акцій волатильність знижувалася з 19 % до 16 % [3].

Тобто надмірна диверсифікація може «знебарвити» потенційні доходи, особливо якщо активи мають низьку очікувану рентабельність або додаткові транзакційні витрати. У цьому сенсі інвестиційна політика має балансувати між достатньою диверсифікацією та збереженням потенціалу доходності, одночасно враховуючи витрати на ребалансування.

Кінцево, успіх диверсифікації в умовах волатильності багато в чому залежить від динамічного ребалансування портфеля. Як зауважено в аналітичному блозі CAIA «Breaking Down the “Magic” of Portfolio Diversification», регулярне ребалансування дозволяє підтримувати задані ваги активів і максимально використовувати негативні кореляції [2].

Водночас слід враховувати витрати на транзакції й ефект ковзання: занадто часте ребалансування може з’їдати доходність. Оптимальна періодичність ребалансування залежить від волатильності ринку та вартості транзакцій. У високоволатильному середовищі доцільно комбінувати фіксовані ребалансування (наприклад, щоквартально) із подією-орієнтованими коригуваннями (якщо ваги відхиляються більше за допустимі коридори).

Отже, інвестиційна диверсифікація в режимі високої волатильності повинна бути стратегічно концептуалізована як система багаторівневих захистів – не просто набір різних активів, а адаптивна машина, що модулює портфель під сценарні кореляційні зсуви, враховує системний ризик, обирає рівень диверсифікації оптимально, а також регулярно ребалансує. Лише так інвестиційна політика корпорацій може бути не реактивною, а проактивною, здатною управляти ризиком у часи найвищої турбулентності і зберігати ресурс для зростання, навіть коли фінансові ринки переживають екстремальні випробування.

Список використаних джерел

1. Borri, N. Corporate Finance in the Age of Fintech: Scenarios and Challenges, arXiv *preprint*, 2025. 26 p.
2. Busse, M., Dacorogna, M., Kratz, M. The impact of systemic risk on the diversification benefits of a risk portfolio. *arXiv preprint*, 2013. 24 p.
3. Ilmanen, A., Kizer, J. The Death of Diversification Has Been Greatly Exaggerated. *IIJPM*, Vol. 38, 2012, Pp.96-115.

Кравченко Андрій Олегович,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти;
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ФІНАНСОВІ РИНКИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ КОРПОРАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ

У сучасну епоху складної й динамічної трансформації фінансових «ринків нового покоління» корпорації вимушені переосмислювати власну інвестиційну політику так, щоб вона виявлялася не просто адаптивною, але й проактивною щодо нових викликів. По-перше, поява фінтех-інновацій, блокчейну, токенізації та децентралізованих платформ привела до суттєвого розширення каналів капітального руху і нових форм фінансових інструментів. Як наслідок, інвестиційна політика корпорацій має враховувати не лише традиційні фінансові показники (дохідність, ризик, ліквідність), але й технологічні характеристики проєктів, потенціал цифрової інтеграції, а також ризики, пов’язані з регуляторною невизначеністю. Поєднання гібридних фінансових ринків – де класичні інструменти співіснують із новими токенізованими активами – створює складне середовище, в якому рішення про інвестиції мають оцінюватися не в часовому вакуумі, а з урахуванням швидких змін кон’юнктури та технологічних дисрупцій.

Подальший виклик для корпоративної політики полягає у тому, що платформи фінансового нового покоління забезпечують доступ до великої кількості інформації й даних, але ця інформація нерівномірно розподілена [2]. Корпорації, що прагнуть інвестувати в інноваційні проєкти на цих ринках, постають перед ризиком інформаційної асиметрії, коли оцінити потенціал проєкту може бути важче через нерівний доступ до аналітики, чистоти даних чи прозорості алгоритмів. У такій ситуації інвестиційна політика повинна містити механізми внутрішньої оцінки, стандарти інформаційної перевірки, а також гнучкі корекційні інструменти для управління невизначеністю.

Третім аспектом є підвищена волатильність і системні ризики, притаманні цифровим фінансовим інструментам: миттєві переміщення капіталу, flash-